

Kadar molimo, sklenemo roki. 1) Roki sklepamo.

Kadar nas zebe, z rokama mánemo (taremo). 2) Z rokama mánemo.

Ako hočeš kuretino iz škode pognati, moraš v roki plosniti. 3) Z rokama ploskamo (pleskamo).

Danes smo govorili o trupu in o rokah. Trup je del človeškega telesa. Roki ste vnanja uda človeškega telesa. Roka je lahko velika, majhena, debela, suha, mrzla ali gorka. — Z rokama delamo, pišemo, jemo i. t. d. — Nohti varujejo prste, da se ne ranijo (ozlédiyo), pa so tudi prstom v lepoto.

Prigovori. Podáj mu prst, pa te zgrabi za vso roko. (Če mu daš nekaj, on bi rad vse.) — Sam je kakor prst. (Nima nikjer nikogar.) — Roka roko umiva, a obraz obedve. (Jaz pomorem tebi, ti meni, a drug družemu.) — Prišel je (ali odšel) s praznima rokama. (Nič ni prinesel, nič ni odnesel.) — Še prsti na roki si niso enaki. (Vsak človek je drugačen.) — Z jedno roko daje, z dvema jemlje. (Vse bi rad sam imel.)

Uganke. Sestra poleg sestre, pa druga druge ne vidi? (Roki.) — Imam drevo; to ima dve večji veji in vsaka veja po pet malih vejic, in kar je na svetu najdražjega in najlepšega, to je sad teh vej. Kaj je to? (Prsti in prsti.) — Imam pet hlapcev; vsak ima svoje opravilo; služijo mi noč in dan, kadar koli jih potrebujem? (Prsti na rokah.)

Novice

pa

Dr. Janez Bleiweis.

VII. 1849. „Novice bojo ob novim letu nekoliko svoj nadpis premenile in se bojo imenoval: Novice kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči. — Novi čas je prinesel tudi potrebnost novih vednost. . . Imenika prejemnikov letas ne bomo dali. . . V začetku Novic je bilo treba svetu rodoljube in posebne prijazne slovenšine pokazati, zdej pa je treba, da smo vsi Slovenci, ki nas je slovenska mati rodila“, pravi dr. J. Bleiweis konec šestega tečaja, in v začetku sedmega opominja tiste, ki le nemško brati znajo, naj ne mislijo, da znajo tudi slovensko, in gospode in gospé iz mest in trgov, naj nikar ne zabavljajo, češ, „to ni po krajnsko. . .; čisto je nemške soderge, ktere se moramo ogibati, kolikor je moč, ako hočemo, da bomo očistili lepi slovénski jezik, in mu tisto veljavnost pridobili, ktero zasluži in ktero zadobiti mora“, in z Vodnikom novim bravcem ponavlja, da smo Slovenci, in da naš jezik je slovénski.

Sam je pisal na pr.: „Kmetijska družba. Iz Dunaja. Veliki kmétijski zbor (zato, da bi poslanci mnogoverstnih deželá ministerstvu svoje misli in vošila razodeli, po katerih bi se zamogle take postave dati in take naprave vpeljati, ktere bi bile mnogoverstnim deželam po volji). O soseskah krajnih, kantonskih in kresijskih. Vrančji črni prisad. Kako s človekam ravnati, kteriga je kolera napadla in kjer ni zdravnika na pomoč. Živina domá v hlevu. (Kmetje še zmirej nočejo spoznati, da živino domá v hlevu rediti veliko več dobička da, kakor jo na pašo stradat pošiljati. Po navadnih pašah ne dobí živina skorej nič živeža; ker po celi dan okoli hodi, še bolj lačna postane; gnoj okoli trosi; dostikrat bolezen naleze itd. In za vse te zgube, se še otroci poduku odtegujejo, da se po pašnikih okoli klatijo, lenobe vadijo, in se še sicer pohujšajo!) Imenitno oznanilo šole živinozdravilske in kovaške, kteri je bil vodja in prvi učenik. Nekaj od kmetijstva na

Laškimi. Kako kevžeh, smoliko in pljučnico pri konjih ozdravljati. In sicer mnogo manjših sestavkov o kmetijskih skušnjah in rokodelskih rečeh brez podpisa. — Tako je največ sam sestavljal poročila z državnega zbora, in Novičarja iz Ljubljane in iz mnogih krajev, kateri mu je prizadeval dokaj truda. Spisal je tudi: Kako naj bi se postave in druge oznanila v slovenski jezik prestavljale, de bo prav. Nekaj zastran državnega zakonika. — Žalostno oznanilo (o smerti Prešernovi) in prijazno povabilo (o njegovem spominku). Odperto pismice g. prof. R. v Ljubljani. Lloydov dopisnik" itd. —

Kmetijske družbe tajnik je govoril in pisaril mnogo v njenih zborih, in tako tudi v Slovenskem društvu predsednik je vredil glasilo njegovo, in to je 4. Letopis slovenskiga društva na Krajskim. Pervi zvezek. V Ljubljani. Natisnil J. Blaznik. l. 1849. 8. str. 44. —

Odgovorni vrednik se je Novicam na čelu zapisal v 25. listu (prej: V red devane od . .) dr. J. Bleiweis in izvrševal ta svoj posel skrbno tudi v raznih opombah in pojasnilih, v odgovorih in pogovorih vredništva na pr. s častitimi možmi, ki za Novice pišejo: „Nar poprej se vredništvo lepo zahvali za veliko prijaznost, s katero gospodje dopisniki iz vsih slovenskih krajev Novice z mnogimi sestavki podpirajo, in prosi, de bi tudi prihodnjič tako ravnali. S to prošnjo pa sklene vredništvo še eno drugo, namreč: de bi vse sestavke, ki niso kmetijskiga ali rokodelniga podučivniga zapopadka, kolikor je moč le prav kratko pisali . . . Kratko pa dobro! . . . Kar le osebne zadeve vtiče, jih ne moremo v Novice jemati, če nimajo tudi imenitosti za občinstvo . . . Za take reči — se vé de spodobno pisane — služi doklada — v njej prosto govoríše . . . Za oznanila in priporočila v dokladi pa vredništvo ni odgovorljivo . . . — „Novice so nalogo na-se vzele kmetijstvo in obertnijstvo učiti, zraven tega pa tudi sploh za omiko slovenskiga naroda skrbeti, ker brez zadnjiga se ne more prvo v sedanjih časih tečno zgoditi — in tega vodila se bojo tudi prihodnjič zvesto deržale“, pravi v povabilu na naročbo druge polovice, in v tem smislu se opravičuje v prvem velikem zboru Kmetijske družbe 20. nov., in potrjuje v povabilu na naročilo za prihodnje leto: „Namen in obsežek nar starejšiga slovenskiga časopisa, kteriga ste pripomoč naših nar imenitnijših pisavcov, in zaupanje našiga naroda krog in krog po Slovenskim tako razširile, de ni skorej kraja, kamor bi Novice ne šle, sta bravcam dobro znana — in ravno taka bosta tudi prihodnjič ostala . . . Ne strastno, ampak mirno se bomo za pravice Avstrijskih Slovincov potegovali“. — Zastran oblike ali jezika samega pravi ondi: „Vse pisanje v podučnih sestavkih bo v navadnim čisto slovenskim in lahko umevnim jeziku Novic, ktere slovenskimu ljudstvu namenjene, morajo pred vsim skrbeti, de se v bravcih veselje do branja obudi in se jim ne odtegnejo, rekoč: „tega ne razumemo“. Prav je, de se drugi časopisi v svojih sestavkih za bolj učene Slovence višjiga jezika poslužujejo, ki se občno-slovanskimu bliža, — namenu Novic se pa v navadnih sestavkih ne prileže drug jezik, kakor naš čisto slovenski, ki ima tudi svoje prednosti“. —

„Iz dvojniga namena ponatisnemo pričujoče gojzdne postave (Waldordnung), ki jih je cesarica Marija Terezija v letu 1771 na znanje dala, piše str. 98. Pervič: je v njih toliko lepih in koristnih podukov v gojzdni reji, de zaslužijo sploh znani biti vsim kmetovavcam. Drugič: naj bojo slovenskim prestavljavcam izgled, kakó naj bi se iz nemškiga v slovensko prestavljalo, de je prestava v duhu narodoviga jezika in de je lahko umljiva“. — „Za Slovence po slovensko!“ kliče v spisku . . . Nekaj zastran državnega zakonika — ter učí: „Čistimo jezik, pilimo ga, gladimo ga, trebimo mu mah ptujšine, ki ga obraša, mislimo in pišimo v duhu slovenskim, izposodujmo si, posebno kar nas je bližnjih bratov, besede, ki nam jih manjka, — nikdar pa ne pozabimo: de na razumu in omiki ljudstva je vse ležeče. — De si pa zraven svojiga čistiga slo-

venskiga jezika pridobimo tudi popolnoma znanost ilirskiga jezika, naj se na vsacim slovenskim gimnaziji napravi tudi učiliše ilirskiga jezika: le to je prava pot vzajemne književne zveze“.

O tej stvari je koj v začetku 1849. l. str. 9. povedal te-le poštene misli: „Tudi mi smo te potrebe živo prepričani, de morajo Slovani kadaj eni edini pismovinski jezik imeti, kakor ga imajo Nemci in drugi narodi. Nemci se nam sicer zdej posmejujejo, ako kaj taciga želimo, in pravijo: Kaj boste vi Slovani, sej še eden družiga ne razumete, kar se je lani v Pragi vidilo, ko ste se mógli v zboru nemškiga jezika poprijeti. To je dan današnji res — ali kdo je tega kriv? Slovani ne — ampak tista moč, ki je pod imenam „Pangermanismus“ Slované v sužnosti imela toliko in toliko let. Zató je zadnji čas, de Slovani postanemo, kar nas je Bog vstvaril — kakor so nas naše matere rodile! Smo slišali praviti, de nam je nebeški Oče tudi mervico uma in razuma dal, kakor Nemcam — in de tudi Nemci eden družiga ne razumejo, če pridejo nemški Švajcarji, zgornji Avstrijanci, Prajsi, Parci (Schwabeni), Danci, Meisnerjanci, Hanoveranci, Hesnerji itd. skupej, in če vsak po svojim jeziku govori. Nemci! potegnite poprej bruno iz svojiga očesa, preden se spodtikate nad pezdijem svojiga bližnjiga! — Pismovinskiga jezika nam je Slovanam tedej takó potreba, kakor Nemcam — tode pismovinski slovanski jezik ne sme prisiljena mešanca biti, ampak mora izvirati sam iz sebe iz cvéta vsih kar koli je moč izobraženih slovil ali narečij. Dajmo tedej mi slovanski narodi nar poprej zgubljene zaklade svojiga jezika pri prostim ljudstvu iskati; po tem nej izobražuje vsak narod svoj materni jezik — in sad vsiga tega bo kmalo občji pismovinski jezik“.

Iz tega nagiba je sicer verno priobčeval Vodnikovo lani prenehano „Povedanje od slovenskiga jezika“ iz l. 1797—8 pod naslovom: „Kaj Vodnik od nas Slovincov in slovenskiga jezika na dalje piše“ v sedmem tečaju svojih Novic (str. 83—205), ter je ž njim kazal nasprotnikom: Slovensko me pravio — Domači vsi prek („De smo Krajnci po deželi, to sami vemo; pa še tudi to vemo, de smo Slovinci po rodu, in de iz rodú izvira edino pravo ime našiga jezika, ki — vsim nevednim nasprotnikam vkljub, ki resnico in pravico zatirati in mirne Slovence neprenehama dražiti hočejo — je bil, je, in bo slovenski jezik na vekomaj. Amen“); vendar je tudi v tem oziru s priljubljenim svojim pesnikom vedno klical: „Le naprej, naprej, verli domorodci! v prid domovine — in ne dajte se motiti, če ravno pisano gleda protivnik. Kdor se za omiko ljudstva trudi, dopernaša Bogú dopadljive dela, de si ravno nasprotna derhal, ki križema roke derži in lenobo pase, reži na njegove dela, jih čerti in černi. Pomnite Koséskovih besed:

Černiti seer je vaje svet, kar sije,
Podreti v prah visoko mu je mar;
Pa se ne boji! Še sere veliko bije,
Ki vneta so za svit in čisto stvar.
Zijavni terg življenje v kvantah gubi,
Blagejši duh podobe višji ljubi“.

Laž v šoli.

(Konec.)

III. Kaj ima storiti učitelj, da iztrebi laž in kako jo odvráčuje.

Laž je zelo pogubljiva naopaka, in učitelj mora strogo zoper njo postopati. Da se ozdravi lažnjiv otrok, treba je zvedeti, zakaj otrok laže? Sploh se mora zoper vsako laž resnobno ravnati, posebno ako se ponavlja. Laž bi se imela kaznovati, lažnjivcu ne gre